

جغرافیا

۱- گزینه «۱» - در کشور ایران دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها بوده است.

(ربیع) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه ۲) (متوسط)
۲- گزینه «۴» - مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا که در اغلب منابع به آن‌ها توجه شده، به شرح زیر است:

۱) فعالیت‌های اقتصادی: مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا فعالیت‌های اقتصادی آن‌هاست. در اغلب سکونتگاه‌های روستایی، درصد بیش‌تری از جمعیت فعال در بخش کشاورزی (زراعت، دامداری، جنگل‌داری، صید و شکار و غیره) فعالیت می‌کنند، اما در شهرها بیش‌تر مردم در بخش‌های صنعتی و خدماتی مشغول به کارند. ۲) میزان جمعیت: متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است و اگر جمعیت سکونتگاه به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند. به‌طور کلی شهرها از روستاها پرجمعیت‌ترند و تراکم جمعیت نیز در آن‌ها بیش‌تر است. ۳) وسعت و فضای سکونت و فعالیت: در روستاها فضاهای باز و چشم‌اندازهای طبیعی بیش‌تر و گسترده‌ترند. در شهرها خانه‌ها و مغازه‌ها و فضاهای صنعتی به هم فشرده‌ترند و فعالیت‌های متنوع در فضاهای محدودتری متمرکز شده‌اند. ۴) دسترسی به خدمات و تسهیلات: در شهرها امکانات آموزشی، درمانی و پزشکی، مراکز خرید، حمل و نقل عمومی، خدمات مالی و بانکی، آب و برق و... متنوع و گسترده است؛ درحالی‌که این خدمات و تسهیلات در روستاها کم‌تر و محدودتر است. ۵) فرهنگ و مناسبات اجتماعی: در روستاها چون جمعیت کم‌تر است، بیش‌تر افراد یکدیگر را می‌شناسند و روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیش‌تر است. آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است. در شهرها نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است. بررسی سایر گزینه‌ها:

رد گزینه «۱»: در شهرها نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.

رد گزینه «۲»: در روستاها چون جمعیت کم‌تر است، بیش‌تر افراد یکدیگر را می‌شناسند و روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیش‌تر است.

رد گزینه «۳»: در شهرها نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.

(ربیع) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه ۶) (متوسط)

۳- گزینه «۲» - در قاعده هرم و ردیف‌های پایین، سکونتگاه‌هایی با کم‌ترین میزان جمعیت قرار می‌گیرند. این سکونتگاه‌ها خدمات کم‌تری نیز ارائه می‌دهند. با حرکت به سوی بالای هرم، جمعیت سکونتگاه‌ها بیش‌تر می‌شود و خدماتی هم که ارائه می‌دهند، بیش‌تر و متنوع‌تر است.

رد گزینه‌های «۱» و «۴»: این ارتباط غیرمستقیم نیست، بلکه مستقیم است.

رد گزینه «۳»: با این‌که مستقیم بودن رابطه به‌درستی عنوان شده است، اما این دو متغیر با رسیدن به سمت رأس هرم افزایش می‌یابند؛ نه قاعده هرم.

(سراسری خارج از کشور انسانی - ۱۴۰۱ با تغییر) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه ۷) (دشوار)

۴- گزینه «۴» - در سال ۱۹۵۰ میلادی فقط ۳۰ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کردند؛ اما در سال ۲۰۱۴ میلادی ۵۴ درصد جمعیت جهان ساکن شهرها بوده‌اند. امروزه جمعیت شهرنشین جهان بر جمعیت روستانشین پیشی گرفته است و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۵۰ میلادی، این نسبت به حدود ۶۶ درصد برسد.

(ربیع) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه ۱۰) (متوسط)

۵- گزینه «۳» - به‌طور کلی، مادرشهر (متروپل) بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا یک کشور است. معمولاً به مادرشهر، کلان‌شهر نیز گفته می‌شود. برخی نیز معتقدند کلان‌شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود. در کشور ایران طبق مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، به مادرشهرهایی که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت داشته باشند، کلان‌شهر گفته می‌شود؛ مانند تهران، مشهد، اصفهان، کرج، قم و...؛ برخی، مگالاپلیس را منطقه آبرشهری نامیده‌اند. بررسی سایر گزینه‌ها:

رد گزینه «۱»: (الف) و (ت) درست و (ب) نادرست است، اما (پ) درست نمی‌باشد، چون که کلان‌شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است؛ نه مگالاسیتی (megalacity).

رد گزینه «۲»: عبارت (ب) درست نمی‌باشد، چون که در کشور ایران طبق مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی، به مادرشهرهایی که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت داشته باشند، کلان‌شهر گفته می‌شود؛ نه ۱۰ میلیون نفر.

رد گزینه «۴»: از رد گزینه‌های «۱» و «۲» به‌دست می‌آید.

(ربیع) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه ۱۲ و ۱۳) (متوسط)

۶- گزینه «۴» - با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل‌ونقل و وسایل ارتباطی، به‌تدریج حومه‌ها در اطراف شهرها، به‌ویژه شهرهای بزرگ و پرجمعیت، شکل گرفتند. با افزایش جمعیت مادرشهرها (از جمله مادرشهرهای ملی) و گسترش حومه‌های آن‌ها به‌تدریج منطقه‌هایی با عنوان منطقه مادرشهری به‌وجود آمدند.

(سراسری داخل کشور انسانی - ۹۹) (پایه دوازدهم - درس اول - صفحه‌های ۱۲ و ۱۳) (دشوار)

۷- گزینه «۱» - چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است، سبب می‌شود جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کل‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی کند؛ زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کند.

(ربیع) (پایه دهم - درس اول - صفحه ۷) (متوسط)

۸- گزینه «۳» - عبارت «تخریب جنگل از عوامل وقوع سیل است» فرضیه مناسبی برای این پرسش است. از آن‌جایی‌که فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است. پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند. فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.

(سراسری داخل کشور انسانی - ۹۹ با تغییر) (پایه دهم - درس دوم - صفحه ۱۰) (دشوار)

۹- گزینه «۱» - در صورتی‌که فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دل‌سرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد، زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

(ربیع) (پایه دهم - درس دوم - صفحه ۱۲) (متوسط)

۱۰- گزینه «۴» - پرسش‌نامه، مصاحبه و مشاهده، از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات میدانی در گام سوم از مراحل پژوهش در جغرافیاست؛ یعنی مرحله جمع‌آوری اطلاعات؛ نه مرحله طرح سؤال و بیان مسئله. (ربیع) (پایه دهم - درس دوم - صفحه ۱۲) (آسان)